

av
r-
ch
en
m
ör
o-
ia.
a-
id
d-
r-
g-
n-
as
il-
ta
ts
e-
n

Frankrike och frihandelsområdet

AV LARS LIDÉN

Förhandlingarna i frihandelsfrågan kommer i slutet av mars in i ett kritiskt skede. OEEC:s speciella ministerkommitté kommer då eventuellt att få ta ställning till det franska förslaget om helt ändrad arbetsordning för förhandlingarna. Enligt den ursprungliga tidtabellen skulle de första tullsänkningarna sätta in vid årsskiftet 1958/59, dvs. samtidigt med vad som redan beslutats för de Sex. För att detta skall kunna ske fordras emellertid, att överenskommelse träffas redan under sommaren. Eljest hinner fördraget inte ratificeras av vederbörande parlament. En sådan överenskommelse verkar dock mycket avlägsen för närvarande, detta trots att de sjutton medlemsländerna i princip redan uttalat sig för ett frihandelsområde. Man har svårt frigöra sig från farhågorna att Frankrike har en klart negativ inställning till hela frihandelstanken.

Stort intresse tilldrar sig de två betänkanterna, som de senaste veckorna avgivits från fransk sida. Det gäller dels ett memorandum från franska regeringen, dels ett utlåtande från »Conseil Economique» över frihandelsområdets konsekvenser för det franska näringslivet.

Regeringsbetänkandet har ännu inte of-

fentliggjorts när detta skrives, men på olika vägar har det kommit ut, att man i Paris tänker sig en fortsättning på frihandelsförhandlingarna efter helt andra riktlinjer än hittills. Som villkor för fortsatta förhandlingar anges principiell enighet i fråga om av Frankrike redan tidigare föreslagna harmoniseringsbestämmelser och undantagsklausuler. Vidare har Frankrike föreslagit, att hela varuområdet skall delas upp i ett tjugotal sektorer och att man sedan skall försöka förhandla sig fram varugrupp efter varugrupp. Jordbruksprodukterna samt de varor, som faller under Montanunionen, väntas därvid komma att tillerkännas en särställning. Utöver dessa krav återkommer man från fransk sida till det redan tidigare framförda kravet på »décalage», dvs. att de Sex borde få ett par års försprång innan frihandelsområdet upprättas.

Det franska regeringsförslaget, som delgivits övriga deltagare i Messinabeslutet av biträdande utrikesministern Maurice Faure, innebär utan tvivel, att de övriga OEEC-länderna skulle försättas i en utomordentligt ogynnsam förhandlingsposition gentemot sexstatsblocket.

Utlåtandet från »Conseil Economique»

— ett rådgivande organ till franska nationalförsamlingen och regeringen i ekonomiska angelägenheter och sammansatt av representanter för näringslivet — analyserar ingående de nackdelar för franskt näringsliv, som enligt rådets uppfattning anses förbundna med ett frihandelsområde enligt de ursprungliga brittiska riktlinjerna. Det förefaller som om rådet på det stora hela taget icke uppmärksammat de förhandlingsresultat, som tidigare nåtts inom OEEC och som innebär väsentliga modifieringar i de första brittiska förslagen. Visserligen säger rådet sig vara i princip positivt inställt till en ökad frigörelse av Europas handel, men kräver samtidigt långtgående garantier mot en ökad internationell konkurrens som skulle kunna bli betungande för det franska näringslivet. Slutomdömet är, att frihandelsområdet, sådant detta hittills skisserats, inte är förenligt med franska intressen. Det anses rentav undergräva hela sexstatsöverenskommelsen. De pågående förhandlingarna bör dock slutföras, säger man på franskt håll, eftersom man inte kan lämna frågan om förhållandet mellan de Sex och övriga OEEC-länder olöst.

Konkurrens på lika villkor

Frankrike håller envetet fast vid sina krav på att principen om konkurrens på lika villkor accepteras. Det gäller i första hand likalönsprincipen, 40-timmarsveckan och övriga i lag fastställda socialförpliktelser, som fördyrar fransk produktion. Invändningar om att de höga socialkostnaderna i Frankrike mer än väl kompenseras av låga kontantlöner och att likalönsprincipen i praktiken lett till en utpräglad uppdelning i manliga och kvinnliga arbetsuppgifter lämnas obeaktade. Det franska näringslivet, menar man, har byggts upp under så speciella förhållanden, att en ohämmad ut-

ländsk konkurrens skulle medföra svåra skadeverkningar. Särskilt anses detta kunna bli fallet i fråga om textil- och elektrisk industri samt för den delvis förstatligade bilindustrin. Inte ens de långtgående harmoniseringsbestämmelser, som finns inskrivna i Romföredraget anses tillräckliga om tullunionen kopplas samman med ett frihandelsområde.

Stort utrymme ägnas från franskt håll åt kritik av britternas förmånsställning inom samväldet. Frankrike hävdar, att Storbritannien skulle komma att dra otillbörlig fördel av sin dubbelposition som medlem i både samväldet och frihandelsområdet. Frågan är känslig ur brittisk synvinkel. Dels har landets exportindustri i stor utsträckning inriktat sig på samväldesmarknaderna, dels är imperiepreferenserna i dag en av de viktigaste sammanhållande krafterna inom samväldet. Systemet fungerar ju i huvudsak så, att samväldesländerna åtnjuter tullfrihet i fråga om flertalet exportvaror till Storbritannien, bl. a. födoämnen, mot att de beviljar brittiska industrivaror rabatt på gällande mest-gynnad-nationstullar. Frankrike fruktar att det inom ett frihandelsområde skulle komma att utsättas för hårt tryck från den brittiska industrin, utan att kunna kompensera sig genom ökad livsmedellexport till Storbritannien.

En annan och på längre sikt än större fördel skulle Storbritannien genom sin dubbelposition kunna inkassera genom att dra till sig utländskt, främst amerikanskt, kapital. För att kringgå de yttre tullmurar, som kommer att omgärda såväl frihandelsområdet som samväldet, kan man nämligen räkna med att amerikanska storföretag kommer att starta dotterbolag i Storbritannien. Därmed skulle amerikanska företag vinna insteg på en tullfri marknad omfattande Europas ca 280 milj. invånare, samt dessutom nå en preferensställning i en rad utom-europeiska länder med ca 590 milj. in-

vänare. Denna väldiga marknad skulle ifråga om köpkraft väl kunna mäta sig med den amerikanska, och därför helt naturligt utöva stor lockelse på amerikanska företag. Det är alltså inte bara svårigheten att konkurrera med britterna om utlandskapitalet som oroar fransmännen. Man är också allvarligt bekymrad över utsikterna att få den högeffektiva amerikanska industrin som direkt konkurrent.

Undantagsklausulerna

Därmed är man inne på frågan om undantagsklausulerna. Frihandelsrådets förespråkare är angelägna om att i möjligaste mån begränsa dessa, eftersom förekomsten av dylika klausuler måste innebära en frestelse för många länder att i varje trängd situation återöppna dessa klausuler och därmed hindra den sanering och effektivisering av Europas näringsliv, som ytterst måste bli vinsten av ett frihandelsområde. Fransmännen reagerar emellertid starkt mot detta resonemang. De ser problemet ut snävare synvinkel och på kortare sikt — så kortsiktigt, att de rentav stirrar sig blinda på de politiska följderna för dagens regeringskonstellation, om den skulle acceptera frihandelsstadgan i dess nuvarande utformning.

När det gäller definitionen av en varusprung har Frankrike redan tidigare inom OEEC uttalat allvarliga tvivel på möjligheterna att tillfredsställande lösa denna komplicerade fråga. Dessa synpunkter understryks nu ytterligare. Man menar, att förekomsten av olika höga tullmurar måste bli en källa till ständig irritation inom Västeuropa och en stor fara för de länder eller ländergrupper som har de högre tullarna.

Också när det gäller jordbruket uttalar Frankrike starka betänkligheter. Måhända kunde Storbritannien förmås att ta

med »föda för människor och djur» bland frihandelsvarorna. Men britterna skulle ändå under det besvärliga övergångsskedet kunna köpa livsmedel till världsmarknadspriser. Samtidigt är det troligt att britterna av inrikespolitiska skäl skulle tvingas vidtaga skyddsåtgärder för sitt eget jordbruk, skyddsåtgärder som skulle vara riktade mot kontinentala försök att vinna avsättning för färskvaror i England. Frankrike är dessutom oroligt för att Romavtalets lösliga formuleringar i fråga om jordbruksskyddet kan komma att ytterligare urvattnas när denna för alla parter ömtåliga fråga kommer upp till debatt. Jordbrukets inlemmande i en uppgörelse om frihandelsområdet skulle därför endast innebära begränsade fördelar för Frankrike.

Frågan om de övriga ländernas inställning till Frankrikes utomeuropeiska intresseområden är speciellt känslig mot bakgrund av läget i Nordafrika. Det var en av Romavtalets stora franska triumfer när man lyckades inlemma dessa områden i sexstatsgruppen och dessutom fick löfte om finansiellt bidrag på 300 miljoner dollar till deras utveckling. Frankrike torde dock inte göra sig några större förhoppningar om att kunna få de elva OEEC-länderna utanför tullunionen med på liknande villkor, och ställer sig därför, helt konsekvent, avvisande till tanken på att släppa in dessa OEEC-stater i de franska utomeuropeiska områdena. Men inte ens genom en sådan lösning anser sig Frankrike få behålla realvärdet av sexmaktsavtalets fördelar. Rädslan för minskade konkurrensmöjligheter för nordafrikanska produkter inom en vidgad europamarknad synes här spela in. Detta i sin tur förklaras av den egenomliga form av prissättning, som tillämpas vid handeln mellan de afrikanska områdena och det franska moderlandet, och som fransmännen framdeles torde önska accepterade av de övriga deltagarna i Messinaöverenskommelsen.

Den i många stycken halsstarriga franska inställningen torde i stor utsträckning dikteras av den besvärliga inrikespolitiska situationen. De speciella känslöstämningar som följde Suezkrisen och som hjälpte Romavtalet igenom nationalförsamlingen existerar ej längre. Tvärtom har den franska skepticismen ökat t.o.m. i fråga om möjligheterna att gå iland med vad landet redan åtagit sig inom tullunionen. Svårigheterna att nå en överenskommelse om frihandelsområdet är alltså mycket stora även om det med fog kan antas, att Frankrike inte vågar ställa sig helt avvisande. En sådan hållning skulle medföra alltför stora risker för en politisk brytning med Storbritannien och komplikationer i förhållandet till Förenta staterna. Dessutom kan övriga Messinastater möjligen tänkas börja vackla i sin inställning till den träffade uppgörelsen. Men därifrån och till en för alla parter godtagbar överenskommelse är steget långt.

De övriga fem

I det nuvarande förhandlingsläget inftar de fem övriga Messinastaterna (Belgien-Luxemburg, Nederländerna, Italien och Västtyskland) en nyckelposition. Lojaliteten mot Frankrike enligt Romavtalet och önskan att förverkliga denna ur politisk synpunkt viktiga konstellation konkurrerar med deras önskan om en friare handel med övriga OEEC-stater. Det kan därför vara av intresse att närmare undersöka omfattningen av de fem Messinastaternas handelsutbyte med det tänkta frihandelsområdet. För enkelhetens skull bortses därvid från de mindre utvecklade OEEC-länderna, vilka spelar en förhållandevis obetydlig roll, och dessutom kan väntas bli föremål för diverse undantagsbestämmelser. Det är alltså f. n. närmast Danmark, Norge, Sveri-

ge, Storbritannien, Schweiz och Österrike som är av intresse. De kallas fortsättningsvis »de egentliga frihandelsländerna».

Först kan man då konstatera att de Sex, exkl. Frankrike, år 1956 hade ett markerat exportöverskott på de egentliga frihandelsländerna (858 milj. dollar). Detta gäller speciellt Västtyskland (774 milj.), men även för Belgien-Luxemburg (105) och Nederländerna (74 milj.). Endast Italien hade ett importöverskott från dessa länder på 93 milj. dollar.

Nästa steg är att jämföra Västtysklands, Italiens och Beneluxstaternas export var för sig till Frankrike med deras export till de egentliga frihandelsländerna. Vid en sådan jämförelse kan det även vara skäl att beakta möjligheten av att Frankrike även gentemot sina paktbröder inom Romavtalets ram kan komma att tvingas tillgripa diverse undantagsklausuler.

Italien var det enda land, som 1956 hade importöverskott i handelsutbytet med de egentliga frihandelsländerna. Samma år exporterade emellertid Italien till Frankrike för totalt 153 milj. dollar och till de egentliga frihandelsländerna för 462 milj. Ser man bara till tullvarorna (de varor som normalt är tullbelagda i flertalet länder, SITC 5—9) var motsvarande siffror 98 resp. 210 milj. dollar.

Belgien-Luxemburg är det område, som har de intimaste handelsrelationerna med Frankrike. Inte desto mindre var även detta lands export till Frankrike (339 milj. dollar) år 1956 klart mindre än exporten till de egentliga frihandelsländerna (508 milj.). Räknat på tullvaror var siffrorna i detta fall 231 resp. 382 milj. dollar.

För Nederländernas del är bilden är klarare. Exporten till de egentliga frihandelsländerna var både i vad gäller tullvarorna (252 milj.) och den totala exporten (671 milj.) mer än fyra gånge

större än exporten till Frankrike (63 resp. 162 milj.).

För *Västtyskland* slutligen råder en stor övervikt för exporten till de egentliga frihandelsländerna. År 1956 uppgick den totala exporten till Frankrike till 585 milj. dollar mot 1.991 till de egentliga frihandelsländerna; räknat på enbart tullvaror var siffrorna 394 resp. 1.698 milj. dollar.

Om frihandelsområdet inte skulle bli verklighet löper de Sex risken att få se sin export sjunka. Detta torde nämligen bli följden av att Messinastaterna omgärdar sig med handelshinder gentemot sina gamla kunder och därmed hindrar dessa att konkurrera på lika villkor. Vissa varor från de egentliga frihandelsländerna skulle bli osäljbara och andra få säljas med sänkt fobpris för att kompensera den högre tullbelastningen.

Den uppdelning av Västeuropa i handelsblock, som resultatlösa förhandlingar kan leda till, måste bli till stor skada för alla parter. Konsekvenserna skulle bl. a. bli mycket kännbara för *Västtyskland*, *Nederländerna*, *Belgien-Luxemburg* och *Italien*. Man får därför anta, att förhandlingarna på något sätt lossnar ur det hotande dödläget. Kanske vore det möjligt för OEEC-staterna att enas om någon form av gentlemen's agreement, som åtminstone temporärt ger Frankrike en viss särställning, utan att därigenom frihandelstanken blir alltför konturlös. En dylik lösning skulle visserligen komma att uppfattas som en favorisering av ett land på övriga medlemmars bekostnad men under nuvarande förhållanden kan den likväl på längre sikt tänkas bli till fördel för alla parter.

10 mars 1958